

Delte sorgen med hele Norge

Da Kari Anne Bjerkestrand møtte Åsleik Engmark, visste hun at de hørte sammen. Og da Engmark døde brått for tre år siden, forsto hun at sorgen var erfaringer hun kunne bruke til å hjelpe andre.

TEKST HUGO LAURITZ JENSEN
FOTO ELIN HØYLAND

● **Historien om Åsleik Engmark og Kari Anne Bjerkestrand** er så mye større enn den klassiske *da-han-møtte-henne*. Øyeblikket da de så hverandre – de gjorde den gjensidige oppdagelsen som filleristet universet – var som et lynnedslag. De fikk bare fire år sammen. For denne kjærlighetshistorien inneholder også et beskt punktum, like sjokkerende og overraskende som da de møttes.

Åsleik Engmark døde brått for tre år siden, 12. februar 2017. Likevel er Kari Anne Bjerkestrand tydelig: Åsleiks liv var komplett.

– Hvem er vi som kan si at det ikke var et komplett liv? Det sluttet når det skulle – selv om det selvsagt var altfor tidlig. Men det var fullbrakt. Og da må i hvert fall ikke jeg surre bort tiden, men gjøre verden til et mer ømt sted så lenge jeg er her. Det er det jeg driver med, sier hun.

Brennende mann. På scenen kunne Åsleik Engmark improvisere frem karakterer og tekster med så finslipt presisjon at det tanger trolldom. Den absurde og ofte satiriske humoren kunne etterlate kollektive gisp. Stemmen hans var varm, men kunne også være kvass som en piskesnert, frentisk og intens. *Timing*en, som er en skuespillers alkimistiske verktøy, var guddommelig.

Lysets øyeblikk. Kari Anne Bjerkestrand husker det som om det ble helt stille.

– Åsleik og jeg snakket om det mange ganger. *Hvor lenge varte det?* Det var som om vi holdt hverandre fast i dette øyeblikket.

Kanskje var det bare ett sekund. Kanskje var det syv. Eller seksti. Vi opplevde det som en slags visshet og en ordløs, plutselig enighet. *Å, så der var du, ja.*

Denne scenen utspant seg på en fest på Nesodden, der de begge bodde. De hadde barn i samme klasse. Men hadde knapt hilst på hverandre før.

Han kommer etter henne opp til kakebordet. Hun kjenner at det brenner i ryggen. Hun forsyner seg. Snur seg. Da står han der.

Han rekker frem hånden og sier: *Vi har visst ikke hilst?*

Hun sier: *Jeg vet det.*

– Det var så vakkert – som om universet hadde holdt oss hver for oss inntil det øyeblikket der. Og så: Pang! *Ok, nå er det deres tur. Karmakontoret roper at nå har de ventet i 20–30 år, nå er tiden inne!*

Det var et kjærlighetssjokk. De hadde begge lange ekteskap bak seg. Nå ble det umulig å stritte imot.

– Når man opplever et sånt smell lurer man på om man klarer å ta imot dette. Og stå i den store følelsen av kjærlighet. Kunne vi våge å stole på at dette var gitt oss? Vi bestemte oss for å late som vi hadde 200 år på oss til forsiktig å pakke ut denne presangen. Han skrev dikt til meg. Det var andakt og alvor. Og jubel. Det var ikke mulig å stanse det. Vi var stolte over at vi gikk for det. For vi visste jo at vi var veldig forskjellige. Men vi utfylte hverandre. Han var veldig intens. Kjapp. Det var full gass hele veien, han var veldig pågående i alt han gjorde. Jeg bruker mer tid på ting, er grundigere. Han fikk sparket meg i gang, mens jeg fikk roet ham litt ned. →

Kari Anne Bjerkestrand og
Åsleik Engmark møttes på en
fest på Nesodden, der de begge
bodde. De fikk fire år sammen.

Kari Anne Vadstensvik Bjerkestrand

→ Født 18. juni 1968. Var samboer med Åsleik Engmark.

→ Danset ballett fra hun var åtte år gammel.

→ Utdannet ved Statens Balletthøgskole i Oslo og School for New Dance Development i Amsterdam.

→ Kunstnerisk leder for Open Dance Company fra 1998 til 2005. Ga ut boken «Bedre flyt» på Aschehoug (2011), som beskrev en metode for hvordan kropp og sinn bedre kan samvirke. Har jobbet med lederutvikling internasjonalt med sin egen metode BodyMindFlow. Er i tillegg utdannet lærer i Tai Chi Kineo, har undervist i denne disiplinen i tyve år og ledet det norske instituttet i ti år. Arbeider også som koreograf.

→ Scenekunstnere undervises av henne – enten de er skuespillere, operasangere, dirigenter; alle utøvende kunstnere som søker større forståelse for hvordan kroppens bevegelsesvokabular på en scene virker sammen med tankene og det emosjonelle registeret.

→ Bistår i sorgarbeid og det å leve med store tap i sin private sorgpraksis – og er særlig opptatt av hvordan kunsten kan bidra til å helbrede sjokk og savn.

→ **Mørkets skyggespill.** Åsleik Engmark døde i Brussel, en søndag kveld, i februar 2017. Hjertet sluttet plutselig å slå. Han var sunn, gjennomtrengt og frisk. Han klatret, drev med styrketrening og løping.

Han var knapt syk en eneste dag i løpet av de årene han og Kari Anne var sammen. Det var ingen forvarsler; en skjult, tidsinnstilt genetisk bombe tikket.

– Kvelden før han døde ble han litt høytidelig. Tok i bruk de store ordene. Det gjorde vi forresten ofte. Men denne kvelden uttrykte han helt spesielt at han var takknemlig for at vi var sammen. Han viste meg et album han hadde laget på mobilen sin, bare med bilder av meg de årene vi hadde vært sammen. Jeg opplevde det som en stor kjærlighetserklæring. Det er fint å kunne gå tilbake til dette øyeblikket.

Da han fylte 50, inviterte han 250 gjester til en festforestilling på Det Andre Teatret. Skuespillere improviserte frem scener fra livet hans. På scenen fikk han spørsmålet: *Ja, hvordan vil du dø, da, Åsleik?* Han svarte at *nei, jeg vil bare at Kari Anne skal være der. For etter at jeg har møtt henne, er jeg ikke redd for å dø.* Så begynte skuespillerne å spille Åsleiks død.

– Dette er nærmest episk. Barna er der, jeg er der, alle vennene hans, og de spiller at Åsleik ligger for døden, og at jeg dør sammen med ham. Sammen hopper vi inn i himmelen. Og så ler alle. Dette har jeg selvsagt tenkt en del på.

Det aller siste han sier til henne den dagen de skulle hjem fra Brussel, var at *nå skal det bli godt å komme hjem.* Han holder rundt henne.

– Så bryter kaoset løs i Robianostraat. Nødetatene responderer ekstremt raskt. Etter noen minutter står to politimenn i rommet der Åsleik har falt om. Etter noen minutter til kommer ambulansen. De gjør alt de kan.

Men det er ingenting de kan gjøre.

– Jeg er nær ham når han dør, har omsorg for ham også i døden. Det var godt. Men jeg var selvsagt i sjokk. Og jeg husker at han dagen etter at vi kom hjem skulle holde en audition på Riksteatret. Jeg begynner å styre med det. Men det aller første jeg gjør er å avlyse min egen treningstime. Slike absurde ting.

Hun puster stille ut. Sier at man jo slett ikke bør dø i utlandet. Det blir så mye *hassel*, så mye styr. Dokumenter på tre språk, fransk, flamsk, engelsk. Stempler. Begravelsesbyrået ringer: *Skal han kremes – i Brussel?*

Kari Anne sier *nei, nei, han skal jo ikke det.* Hun må ta stilling til mange og vanskelige spørsmål som hagler mot henne. To dager

går. Hun bestemmer seg for å reise hjem på tirsdag. Men får vite at det kan ta flere uker før kisten med Åsleik blir sendt hjem.

– Jeg blir desperat. Broren min følger meg til flyplassen og kjøper en flybillett til seg selv. Han forstår at jeg trenger noen å støtte meg på. Bena svikter under meg. Det begynner å gå opp for meg hva som har skjedd, og jeg segner sammen i avgangshallen. Da ringer plutselig forsikringsselskapet: *We have some news about Mr. Engmark. It is now settled. He will be sent home today.* Og jeg blir så lykkelig! Jeg kjenner at kraften kommer opp fra gulvet og gjør at jeg kan reise meg og gå til gaten. Sjelden har jeg kjent samarbeidet mellom kropp og sinn så konkret som akkurat da.

Hun vet godt at han er offentlig person. Likevel er det hardt og absurd å se avisforsidene med nyheten om hans død når hun lander på Gardermoen.

– Hele Norge tok del i sorgen. Det var rart å være nærmeste pårørende da. Men etter hvert ble det også fint å kjenne på støtten og det at han hadde betydd så mye, for så mange, sier hun.

Hun husker at da hun reiste fra Brussel, sto skoene hans igjen.

Løvenes regent. Kari Anne ble både enke og bestemor i 2017. Hennes sønn og hans samboer hadde vært med på reisen til Brussel, da Åsleik døde. Ni måneder senere ble Kari Annes barnebarn født. Hun fikk navnet Frøya. Hun ble kanskje unnfanget i Brussel, den helgen?

– Livet er så sterkt. Frøya var ikke akkurat påtenkt, timingen med henne ble nesten for mye for oss alle. Det var som om naturen tok over. En bare forsvinner, plutselig og uten forvarsel og en annen kommer inn i livet – like plutselig. Det var krevende å henge med på de følelsesmessige kontrastene det året.

Bare noen måneder etter at Åsleik Engmark døde, skulle den komiske oppdrettsoperaen «Kveiteprinsen» få nypremiere på Kilden Teater og Konserthus i Kristiansand. Han skrev librettoen til stykket sammen med Askild Hagen. Musikken ble komponert av Jon Rørmark. Kari Anne Bjerkestrand hadde koreografien.

– Da vi begynte arbeidet med «Kveiteprinsen» så jeg en vei videre for meg. Det å skape helbreder sorgen. Innsikten jeg fikk var at skulle jeg orke et liv etter Åsleik, måtte jeg gjøre det jeg virkelig elsker. Jeg måtte rydde bort alt annet. Året etter gjorde vi «Tosca» i Kristiansand. I tredje akt skal Tosca finne sin elskede Cavaradossi død. Det vet jo jeg hvordan er. Det var opprivende. Men jeg →

FOTO: PRIVAT

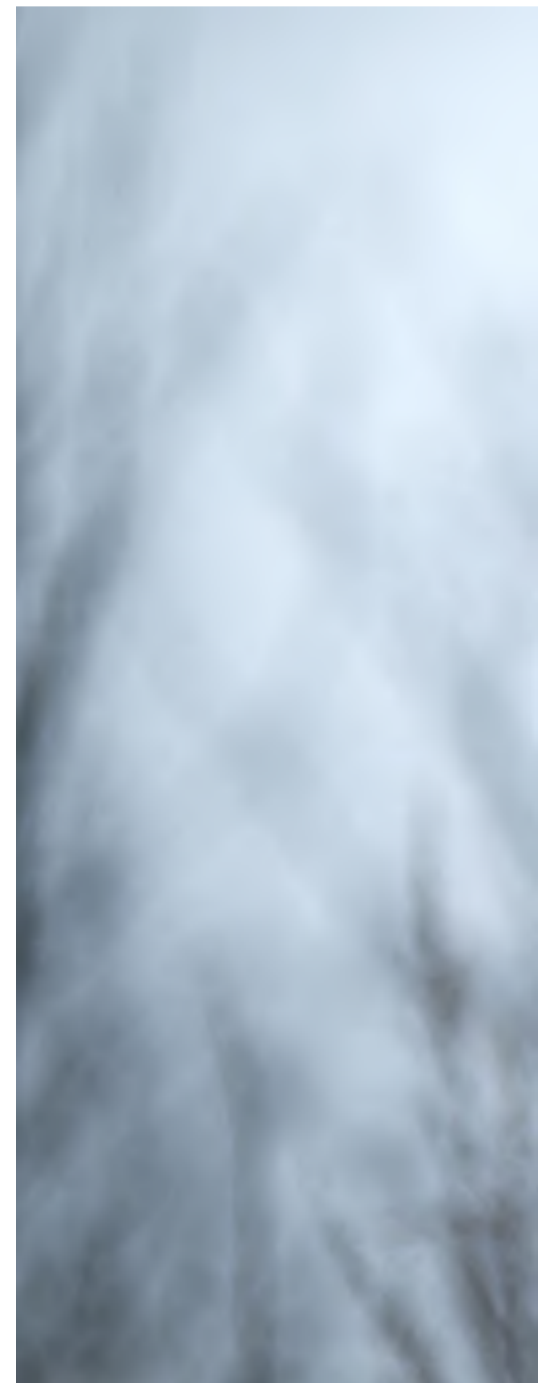

FOTO: PRIVAT

1 Kari Anne Bjerkestrand sammen med barnebarnet Frøya på sin 50-årsdag i 2018.

2 – Åsleik ga publikum det de ikke visste de ville ha, sier komikerkollega og venn Jon Niklas Rønning om Åsleik Engmark i dag.

3 – Det var så vakkert – som om universet hadde holdt oss hver for oss inntil det øyeblikket der. Og så: Pang! Ok, nå er det deres tur. Karmakontoret roper at nå har de ventet i 20–30 år, nå er tiden inne, sier Kari Anne Bjerkestrand om møtet med Åsleik Engmark.

Det var rart å være nærmeste pårørende da. Men etter hvert ble det også fint å kjenne på støtten

Åsleik Audgar Engmark

→ Født 27. desember 1965. Døde 12. februar 2017, i Brussel. Var samboer med Kari Anne Vadstenskvik Bjerkestrand.

→ Komiker, skuespiller, sanger, tekstforfatter, regissør. Startet i Grefsenrevyen. Var med å etablere Lompelandslaget. Ansatt på Det Norske Teatret i mer enn ti år. Var med i mange NRK-produksjoner. Skrev teksten til den komiske oppdrettsoperaen «Kveiteprinsen» (2005) – som han rakk å revidere før nyoppsetningen på Kilden Teater i Kristiansand våren 2017.

→ Stemme i norske versjoner av flere store filmer, som surikat og sidekick Timon i Walt Disneys «Løvenes konge» (1994), Sheriff Woody i tre «Toy Story»-filmer (1995–2010), den lille rødoransje, snakkende kinesiske dragen Mushu i Disneys «Mulan» (1998) og den enøyde Mike Wazowski i Pixars «Monsterbedriften» (2001) og «Monsteruniversitetet» (2013). Dubbet også bl.a. flere «Istid»-filmer, tv-seriene «Nysgjerrige Nils» og «Tintin».

→ Regisserte spillefilmen «Knerten» (2009), basert på Anne-Cath. Vestlys bøker, og ga stemme til Knerten i de tre filmene om den snakkende pinnen. Hadde en lang rekke regioppgaver på mange scener.

→ En av pionerene på den norske tandup-scenen fra midt på 1990-tallet.

Tre om Åsleik Engmark

Jon Niklas Rønning

Det var en skole i seg selv bare å være sammen med ham. Han kunne gå på scenen med minimale forberedelser og få et maksimalt resultat. Han var en totalt uredd og ærlig scenekunstner, særlig i komikerfaget. Og han var beinhard på at han ville presentere noe som var sant. Åsleik ga publikum det de ikke visste de ville ha. Han var så begavet, så overraskende sikker og så musikalsk. Det er få Gud har ødslet så mange talenter over som Åsleik.

Han mener at som stemmekunstner var Åsleik helt der oppe blant de aller største – også målt etter en internasjonal gullstandard. Disney – som er kjent for å være kresne på en kosmisk målestokk – godkjente stemmen hans.

– Åsleik forsynte seg med alt han kunne. Og han ble rammet av kjærlighet på nytt. Forholdet til Kari Anne var enormt betydningsfullt, og det ga ham enda større kraft og fart i livet enn han allerede hadde.

Øyvind Angelteveit

Angelteveit og Engmark var med på å starte revygruppen Lompelandslaget – der man også fant Trond Hanssen, Siw Anita Andersen, Linn Skåber, Thomas Giertsen og Atle Antonsen.

– Men det tok tid, et par produksjoner, å bli kjent med Åsleik. Så ble han min nærmeste venn. En som hadde tid til å lytte. Som kunstner rådde han over så mye. Han var en god sanger og musiker. Han var mentalt sharp; hadde et sterkt, intelligent hode. Da han ble med i «Skal vi danse» visste jeg at han ville vinne. Han kunne gjøre alt i showbiz. Det var alltid mye med Åsleik. Selvsagt fikk han trillinger.

Jon Rørmark

– Åsleik hadde lenge hatt en drøm om spille på Edinburgh Festival Fringe. Vi dro dit med «Aladdin and His Magical Europe Refugee Tour 2016». Det var vanskelig materie. At vi skulle spille den på engelsk var dobbelt vanskelig. Men Åsleik var en utholdende språkmann. Vi turnerte etterpå i Norge med en norsk versjon av forestillingen, og spilte den en uke før han døde. Åsleik hadde dette mangslungne talentet, og var god på så mye. Han var ærgjerrig i arbeidet med tekst, ga seg aldri og hadde krystallklare kvalitetskriterier. Han var mentor for en hel generasjon humorfolk i Norge, og han delte sjenerøst av sin kunnskap og sine erfaringer.

← – Sorg er en utmattende tilstand og et beinhardt, personlig arbeid, sier Kari Anne Bjerkestrand.

Noen ganger føler jeg at kunsten er det eneste som virkelig holder meg oppe

→ kunne bruke den nummenheten jeg hadde kjent i kroppen min til å geleide sopranen gjennom den vanskelige scenen. Sjøkk og tragedier kan bryte oss helt ned, livet kan filleriste oss, men det kan også utvide oss som mennesker. Kunst går smerten i møte og tilbyr nye rom i vårt indre der vi orker litt mer. Noen ganger føler jeg at kunsten er det eneste som virkelig holder meg oppe.

Enkefengselet. En stund etter at Åsleik døde, oppsøkte hun en sorggruppe for middelaldrende kvinner. Åtte enker. Rommet de møttes i var trangt, med murvegger og med få spor av noe vennlig.

– Det var litt sosialdemokratisk tristesse over det. Sosialdemokratiske stoler i bøk, med uslitelig stoff på setene. Lysstoffrør. Tilfeldig kunst, som hadde hengt på veggene siden 70-tallet. Termokanner med sur kaffe, druer, kjeks. Mange av kvinnene i denne sorggruppen hadde gått der i flere år. De fikk sorgen sin bekreftet, og det vi trenger i sorg er jo å bli sett og bekreftet. Men jeg opplevde det som å drukne i denne sorgbekreftelsen. Det kom ikke noe løft, noe som pekte videre og fremover. Så jeg tenkte at jeg fikk ta litt ansvar, og spurte om noen av dem hadde fått seg en ny kjæreste. Jeg var veldig opptatt av om det var mulig for meg. Jeg ble møtt av en massiv reaksjon. En av dem holdt seg dramatisk for brystet og var fornærmet over at jeg overhode kunne stille dem et slikt spørsmål. Jeg husker at jeg sa: *Men hvorfor ikke det? Jeg har mistet alt. Men jeg har jo også fått en frihet som kanskje byr på noe bra?*

Da hun gikk derfra, begynte hun å le. Det var veldig forløsende.

– Jeg tenkte at dette var helt latterlig. Og at jeg ikke kunne sitte og dyrke smerten sammen med de åtte enkene. Det betydde ikke at jeg ikke skulle kjenne på all smerten – men samtidig måtte jeg vel *igjennom* den. Jeg måtte våge å slippe meg til bunns. Men ikke for å bli der nede. Likevel har jeg respekt for dem som trenger et slikt tilbud. Alle har ulike behov i en sorgprosess som må imøtekommes.

I tillegg til å bistå scenekunstnere med scenisk bevissthet, driver Bjerkestrand også sorgarbeid. Hun har tidligere jobbet med kreftsyke og døende mennesker i samarbeid med palliative team.

– Sorg er en utmattende tilstand og et beinhardt, personlig arbeid. Selv har jeg funnet en måte å leve med at det skjedde: Jeg var forlover i et bryllup i mai det året han døde. Da presten kom til setningen «elske hverandre til døden skiller dere ad» ble det veldig reelt for meg at døden faktisk *ikke* kan skille noen ad! Det kan aldri bli slutt mellom Åsleik og meg fra nå, og selv om han ikke er her, er ikke relasjonen eller kjærligheten vår over. Jeg skal fortsette å bli kjent med ham så lenge jeg lever og vil forsøke å manifestere det potensialet vi var. Kjærligheten er evig. Jeg er så stolt av det vi delte. Og så glad for at jeg kan bruke det videre på min måte. Jeg har ikke bare opplevd kjærligheten med ham. Jeg føler at jeg *er* den kjærligheten. Og fordi jeg er denne kjærligheten, så vet jeg hva jeg skal gjøre. All tvil er borte. Jeg gleder meg, det gjelder jo å smi mens jernet er varmt. Neste gang kan det være min tur. *Vipps! Der var hun ferdig!* ■
magasinet@dn.no